מתני' [1]א ויצא אל המזבח אשר לפני ה' זה מזבח החדש התחיל מחטאת ויורד [2]מהיכן הוא מתחיל מקרן מזרחית צפונית צפונית מערבית מערבית דרומית דרומית מזרחית [3]מקום שהוא מתחיל בחטאת על מזבח החיצון [4]משם [3]היה גומר על מזבח הפנימי רבי אליעזר אומר במקומו היה עומד ומחטא [5]ועל כולן היה נותן מלמטה למעלה חוץ מזו שהיתה לפנים שהיה נותן מלמעלה למטה הזה [6]ה על טהרו של מזבח שבע פעמים [7]ושירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון [8]ושל מזבח החיצון היה שופך אל יסוד דרומי [9]אלו ואלו [7]מתערבין [10]באמה ויוצאין לנחל קדרון [11]ונמכרין לגננין לזבל [12]ומועלין בהן:

גמ' תנו רבנן ויצא אל המזבח מה תלמוד לומר אמר רבי נחמיה לפי שמצינו בפר הבא על כל המצות שכהן עומד חוץ למזבח ומזה על הפרוכת בשעה שהוא מזה יכול אף זה כן תלמוד לומר ויצא אל המזבח היכן היה [2]לפנים מן המזבח תניא אידך לפני ה' מה תלמוד לומר אמר רבי נחמיה לפי שמצינו בפר ושעיר של יום הכפורים שכהן עומד לפנים מן המזבח ומזה על הפרוכת בשעה שהוא מזה יכול אף זה כן תלמוד לומר [2]מזבח קטרת הסמים לפני ה' אשר באהל מועד מזבח לפני ה' ואין כהן לפני ה' הא כיצד עומד חוץ למזבח ומזה: התחיל מחטא ויורד וכו': תנו רבנן התחיל מחטא ויורד מהיכן היה מתחיל מקרן מזרחית דרומית דרומית מערבית מערבית צפונית צפונית מזרחית דברי רבי עקיבא רבי יוסי הגלילי אומר מקרן מזרחית צפונית צפונית מערבית מערבית דרומית דרומית מזרחית מקום שרבי יוסי הגלילי מתחיל שם רבי עקיבא פוסק מקום שרבי עקיבא מתחיל שם רבי יוסי הגלילי פוסק דכולי עלמא מיהא בההוא קרן דפגע ברישא לא עביד מאי טעמא אמר שמואל דאמר קרא ויצא אל המזבח עד דנפיק מכוליה מזבח ולרבי עקיבא נקיף דרך ימין לימא בדרמי בר יחזקאל קא מיפלגי דאמר רמי בר יחזקאל [13]ים שעשה שלמה [3]עומד על שנים עשר בקר שלשה פונים צפונה ושלשה פונים ימה ושלשה פונים נגבה ושלשה פונים מזרחה והים עליהם מלמעלה וכל אחוריהם ביתה הא למדת [14]שכל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין למזרח מר אית ליה דרמי בר יחזקאל ומר לית ליה דרמי בר יחזקאל לא דכולי עלמא אית להו דרמי בר יחזקאל והכא בהא קא מיפלגי מר סבר לפינן פנים מחוץ ומר סבר לא לפינן פנים מחוץ ורבי עקיבא נהי דלא יליף פנים מחוץ אי בעי הכי נעביד אי בעי הכי נעביד אמר לך רבי עקיבא מדינא בההוא קרן דפגע ברישא בההוא עביד ברישא דאמר ריש לקיש [15]אין מעבירין על המצות ואמאי לא עביד משום דכתיב ויצא אל המזבח עד דנפיק מכוליה מזבח וכיון דיהיב בההוא קרן הדר אתי לההוא קרן דאיחייב למיתב ברישא ואי

קטרת הסמים [16] (אשר) לפני ה' ואין הכהן לפני ה' הכי גרסינן נמי להך גבי פר כהן משיח בת"כ. והכי פירושה דתרוויהו ויצא אל המזבח מה תלמוד לומר היה לו לכתוב וכפר על המזבח אשר לפני ה' מה ת"ל ויצא אמר רבי נחמיה לפי שמצינו בפר כהן משיח ופר העדה שהכהן עומד חוץ למזבח כשהוא מזה אזהות שעל הפרוכת ואינו עומד בין המזבח לפרוכת כדקתני בהך אידך בריישא לקמן תלמוד לומר ויצא אל המזבח למדנו שעד עכשיו היה עומד בפנים מן המזבח תניא אידך גבי פר כהן משיח לפני ה' מה תלמוד לומר ליכתוב ונתן הכהן מן הדם על קרנות מזבח קטרת הסמים יודע אני שהיא לפני ה' מה תלמוד לומר לפני ה' ואין כהן לפני ה' המזבח מפסיק בין הכהן לפרוכת בשעת מתן הקרנות וכשהזה על הפרוכת באותו מעמד עצמו היה שהרי לא נאמרה יציאה למדנו שהיה עומד חוץ למזבח ומזה ואם תאמר והלא לא כתיב אשר לפני ה' אלא לפני ה' ואיכא למימר דלמתניתה קאי והכהן לפני ה' אי אפשר לומר כן שהרי בפר העדה נאמר אשר לפני ה' ועל כרחין אמזבח קאי ובעובדא שניהן היה שוה: **מהיכן מתחיל מקרן מזרחית דרומית.** קסבר שתי פרוכת היו והחיצונה פרוסה מן הדרום כדתנן במתניתין [17] וכשיצא מבית קדשי הקדשים דרך הדרום הזה על הפרוכת וכשהגיע לו לו למזבח לדרומית מערבית שהיא ראשונה לו ושם לא היה נותן כדאמרינן לקמן דבעינן ויצא אל דנפיק מכוליה מזבח לפיכך יוצא למזרחית דרומית ומתחיל הא שמאל למערבית דרומית ולקמן פריך לקיף דרך ימין: **ר"י הגלילי אומר כו'.** סבר לה כרבי יוסי דמתני' [18] דאמר לא היתה שם אלא פרוכת אחת ופרופה מן הצפון וכשגמר מתנות פנים ויצא דרך הצפון פגע בצפונית מערבית דמזבח ושם לא נתן עד שיצא ובא לו למזרחית צפונית ונותן שם וחוזר לצפונית מערבית דרך ימין: **דכולי עלמא וכו'.** דהא ע"כ מן המערב הוא בא ובמערבה של מזבח פוגע תחילה: **לימא.** רבי עקיבא שמקיף לשמאל ורבי יוסי הגלילי המקיף לימין בדרמי בר יחזקאל קא מיפלגי: **עומד על שניים עשר בקר.** כיס של נחושת שעשה שלמה כתיב שלשה פונים [19] (כפון) וגו' (דה"ב ד) מקבל זה מונה והולך דרך ימין. המקיף את היס ובא מצפון למערב וממערב לדרום ומדרום למזרח דרך ימין מקיפה: **דרך ימין למזרח.** לא שייך למתני הכא למזרח אלא במס' זבחים דמייתי לה להא מתניתא על הכבש שהוא בדרום והעולה לו ופונה לימין למזרח הוא פונה ומגיע לריבוע ההיא גירסא נקיט לה בכולה הש"ס: ולי

טעמא מקיף דרך שמאל, נימא בדרמי בר יחזקאל פליגי דאמר ים שעשה שלמה היה עומד על י"ב בקר, שלשה פונים בצפון כו', הא למדת שכל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין למזרח, ר' יוסי הגלילי אית ליה דרמי בר יחזקאל ור' עקיבא לית ליה. ודחי לא כולי עלמא אית להו הא דרמי וכי אמר רמי בחדר. ר' יוסי הגלילי סבר ליפנין פנים מחוץ, ור' עקיבא סבר לא ליפנין פנים מחוץ. ומשני ר' עקיבא אמר לך מן הדין להוות בתחילה בקרן מערבית דרומית שבו פגע בתחילה בצאתו מן קדש הקדשים, ונתחייב להזות בו בריש לקיש דאמר אין מעבירין על המצות, ומאי טעמא לא מדי התם, דרחמנא אמר ויצא אל המזבח עד דנפיק מכוליה מזבח והדר מדי. הילכך מדי ברישא בההוא קרן דנפיק ליה מכוליה מזבח, והוא דרומית מזרחית, והדר מדי בההוא קרן דאיחייב ביה ברישא וההוא קרן דרומית מערבית.

ח) נראה דל"ל ת"ל ויצא אל המזבח.

תוס' ישנים

כדפרש"י נעיל בליכה חטיפה. אי נמי מיירי בענין דלא הוי חטיפה. מ"כ. **מין בשאינו מינו חוצץ או אינו כו'.** וא"ת (לא אם בעיא) [מאי קא מיבעיא] ליה הא אפילו בעלמא ליכא מאן דפליג דמין בשאינו מינו אינו חוצץ. י"ל דהכא לא הוי אפילה לגמרי שהרם תלמודי דרך (פביב) [הסיב]. בקומין **פסול.** מימה לריב"ל למה הוצרך לומר בקומץ פסול פשיטא דאפילו בעלמא פריש דמין (כמינו מינו) [בשאינו מינו] חוצץ. י"ל דקולת נמי דק מאד ופעמים איצא דרך (כריכת) [הסיב] שאינו נדבק יפה זה בזה. ע"כ לעומת קודם היה **בחטאה.** רש"י פי' לשון ירידה (כמי חטאת) [כמו נוחת] (ו)עולה (ו)מתחטאת (ויורד דבכורות) [דמנחות פו, ב]. מיהו אם (דבכורות) נו, ב] פירש רש"י ל"ש וכן [מינו] מתחטאת לשון טיול כמו בן המתחטאת לפני אביו. (וה"ר) [והר"ר] פי' מתחטאת לשון חיטוי כמו ותחטאת (חת) [עלן] המזבח [שמות כט, לו], דהא רבי אליעזר דאמר במקומו עומד ומתחטא אית ליה דעל טולן הוה עוקר ממנה למעלה כו'. וא"כ לדידיה ודאי אינו לשון חיטוי דאיכל (קרקעות) [קרעות] המזבח קאי. **בכ' פינות שאתה פונה לא אלא דרך ימין.** ולהכי נקט מטבונו לנפון ואינו מתחיל במערב, לפי שיכלה אבטונו למזרח כדאמרינן כל פינות לא יהו אלא דרך ימין למזרח. **ה"נ מן דינא בההוא קרן דפגע ברישא עביד** וא"נ **מודינא**

עין משפט נר מצוה

עז א **ב** מיי' פ"ד מהל' עבודת יום"כ הלכה ב ופ"ה מהל' מעשה הקרבנות הלכה יד:

עח **ג** מיי' שם הלכה י:

עט **ד** מיי' פ"ד מהלכות עבודת יום"כ הלכה ב:

פ **ה** ו מיי' שם ופ"ג הלכה ה ו ופ"ה מהל' מעשה הקרבנות הלכה יא יב:

פא **ז** מיי' פ"ה מהל' מעשה הקרבנות הלכה י:

פב **ח** מיי' פ"ג מהלכות בית המקדש הלכה יא:

פג **ט** **י** מיי' פ"ג מהל' מעילה הלכה יא סמג עשין רי:

פד **כ** מיי' פ"ד מהלכות עבודת יום"כ הלכה ב:

תורה אור השלם

1. וְיָצָא אֶל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי יְיָ וְכִפֶּר עָלָיו וְלָקַח מִדַּם הַפָּר וּמִדַּם הַשָּׂעִיר וְנָתַן עַל קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃ ויקרא טז יח
2. וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן הַדָּם עַל קַרְנוֹת מִזְבַּח קְטֹרֶת הַסַּמִּים לִפְנֵי יְיָ אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת כָּל דַּם הַפָּר יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ ויקרא ד ז
3. עוֹמֵד עַל שְׁנֵים עָשָׂר בָּקָר שְׁלֹשָׁה פְנִים צָפוֹנָה וּשְׁלוֹשָׁה פְנִים יָמָּה וּשְׁלֹשָׁה פְנִים נֶגְבָּה וּשְׁלֹשָׁה פְנִים מִזְרָחָה וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מִלְּמַעְלָה וְכָל אֲחֹרֵיהֶם בָּיְתָה׃ דברי הימים ב ד ד

רבינו חננאל

ת"ר ויצא אל המזבח מה ת"ל א"ר נחמיה לפי שמצינו בפר הבא על כל המצות שכהן עומד חוץ למזבח ומזה על הפרוכת, יכול אף זה כן, ת"ל מ[16] אשר לפני ה', ואיכן היה לפנים מן המזבח, או אינו אלא במזבח החיצון, ת"ל אשר לפני ה', הנה מזבח הפנימי. מ"ר מזבח קטורת הסמים לפני ה' מה ת"ל, א"ר נחמיה לפי שמצינו בפרו של יום הכפורים שעומד לפנים מן המזבח ומזה על הפרוכת, יכול אף זה כן, ת"ל מזבח קטורת הסמים לפני ה', מזבח לפני ה' ולא כהן לפני ה', הא כיצד, עומד חוץ למזבח ומזה. ופשוטות הן לא כתבונם אלא שיש נוסחאות שלא כזה הענין ונסתנום מתורת כהני. **התחיל [מחטא] ויורד כו'.** ת"ר התחיל מחטא ויורד מ[ן]היכן הוא מתחיל מקרן מזרחית צפונית, צפונית מערבית, [מערבית] דרומית, דרומית מזרחית דברי ר' יוסי הגלילי. ר"ע אומר מקרן מזרחית דרומית, דרומית מערבית, מערבית צפונית צפונית מזרחית. מקום שר' יוסי הגלילי מתחיל בקרן מזרחית צפונית שם ר"ע גומר ומקום שר"ע מתחיל בקרן מזרחית דרומית שם ריה"ג גומר. תרוייהו את אלו עד דנפיק מכוליה מזבח, כדתניא ויצא אל המזבח עד שיצא את המזבח כו', מיהו ר' יוסי הגלילי בעי עד דנפיק אורכיה ופותיה דכוליה מזבח, הילכך כי נפיק כהן גדול מקדשי הקדשים, פגע תחילה בקרן מערבית דרומית, ונפיק מכוליה מזבח לאורכו עד דמטי בקרן דרומית מזרחית, ונפיק תוב לפותיה וימינו למזרח עד דמטי מזרחית צפונית ומדי עליה, ואזיל לימינו למזרח עד דמטי לקרן צפונית מערבית ומדי, וכן לקרן מערבית דרומית דדרומית מזרחית. ור"ע לא סבר דבעי למיסק אלא מארבו דכוליה מזבח ולא מרחבו, הילכך כי נפיק מקדש הקדשים פגע תחלה בקרן מערבית דרומית, ומן הדין הוה לאורויי עליה תחלה, דאין מעבירין על המצות, אלא כיון דכתיב ויצא אל המזבח בעי למיסק מכוליה מזבח ולאורויי עליה, הילכך נפיק ואזיל מערבית דרומית כוליה מזבח, עד דמטי בקרן מזרחית דרומית ומדי עליה.

מסורת הש"ס

ז) [גי' ירי' שם], ג) [עי' תוי"ט], ד) נעיל טו. [זבחים שם.], ד) פסחים כב. ע"ז מד., ה) [על שהיתה רחבה אמה וקלת]ת קב. רשב"ש פסחים קט: ד"ה היכין], ו) זבחים סב:, ז) [נעיל טו: ח: מה. סוטה טו: זבחים סב:], ח) נעיל נב. [וש"ע], ט) [לקמן נט.], י) [מהרי פרסה ג], כ) [לעיל נב:], ל) [לעיל נא:], מ) [ל"ל לפונה],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תנו רבנן כו' ת"ל מזבח קטורת הסמים לפני ה' כל"ל ותיבת אשר נמחק:

מוסף רש"י

אלו ואלו. שירי דם חטאות הפנימיות הנשפכין על יסוד מערבי של מזבח החיצון ושירי דם חטאות החיצונות הנשפכין על יסוד דרומי, יוצאין מן היסוד לנקפה דרך שני נקבים קטנים ומתערבין באמה, סילון שהיה עובר בעזרה, ויוצאין לנחל קדרון. כמו לנחל איתן, עמק (פסחים כב.). **לזבל.** לגזל גנותיהן (ע"ז יד מד.). **ומועלין בהן.** לאו קרבן מעילה קאמר, דאין מעילה בדם קדשים, אלא אסור ליהנות מהן אלא כדמים (שם) כלומר אסור ליהנות מהן בגלא דמים מפני שהן של הקדש (פסחים כב.). **עד דנפיק מכוליה מזבח.** שעלה יעמוד בין המזבח לפרוכת בשעת מתנת המזבח אלא בין המזבח ולפתח ולגד המזבח (זבחים פב.). **אין מעבירין על המצות.** הפוגע במצוה לא יעבור ממנה ופקא לן במכילתא מושמרתם את המצות קרי ביה את המצוות, לא תמתין לה עד שתתמיך ותיקון (לעיל לג. וכעי"ז מגילה ו:).

רבינו חננאל (המשך)

והולך בקרן ומזה הקרן מערבית דרומית. וזהו טעם דר"ע מדמדי אקרן (דינא א') [שיצא] ליה חזור ומזה בההוא דאיחייב בה ברישא. ומתניתין שייכא בר' יוסי הגלילי וכו' אבל מזבח החיצון תנן וכבש היה לדרומו של מזבח, לפיכך כהן שעולה להזות כשעולה בכבש שהוא לדרום פונה על הסובב ומקיף בו וימינו למזרח, וכי פגע ברישא בקרן מזרחית דרומית פגע ומתחיל להזות עליו, ומהלך עוד וימינו למזרח, עד שמגיע לקרן מזרחית צפונית, ומזה אחריה (מזה) בקרן צפונית מערבית, ואחריה בקרן מערבית דרומית נמצא מקום שהתחיל במזבח החיצון והוא דרומית מזרחית, שם ר' יוסי הגלילי גומר במזבח הזהב. הניחא לר' יוסי הגלילי מקיף דרך ימין אלא לר' עקיבא מאי

ואי בעית אימא אי סבירא ליה דבר הקפה ברגל דכולי עלמא לא פליגי דילפינן פנים מחוץ והכא בהא קא מיפלגי מר סבר הקפה ביד ומר סבר [א]הקפה ברגל ואי בעית אימא דב"ע הקפה ביד והכא בהא קא מיפלגי מר סבר ילפינן יד מרגל ומר סבר לא ילפינן וסבר ר' יוסי הגלילי הקפה ביד והא מדקתני סיפא ר' אליעזר אומר במקומו היה עומד ומחטא מכלל דתנא קמא לא סבירא ליה אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא מר סבר הקפה ביד ומר סבר הקפה ברגל [א] ואי בעית אימא [ב] בהא קא מיפלגי מר סבר סביב דמזבח פנימי כסביב דמזבח החיצון ומר סבר כוליה מזבח פנימי במקום חדא קרן דמזבח חיצון קאי תניא אמר ר' ישמעאל שני כהנים גדולים נשתיירו במקדש [ג] ראשון זה אומר בידי הקפתי וזה אומר ברגלי הקפתי זה נותן טעם לדבריו וזה נותן טעם לדבריו זה נותן טעם לדבריו סביב דמזבח פנימי כסביב דמזבח החיצון וזה נותן טעם לדבריו כוליה מזבח פנימי במקום חדא קרן דחיצון קאי: רבי אליעזר אומר במקומו היה עומד ומחטא: מתניתין מני ר' יהודה היא דתניא ר' מאיר אומר רבי אליעזר אומר במקומו עומד ומחטא ועל כולן היה נותן ממעלה למטה חוץ מאותה שבאלכסון שנותן ממטה למעלה רבי יהודה אומר ר' אליעזר אומר במקומו עומד ומחטא ועל כולן הוא נותן מלמטה למעלה חוץ מזו שהיתה לפניו ממש שנותן ממעלה למטה כי היכי דלא ניתווסן מאניה: הזה ממנו על טהרו של מזבח: מאי [ו]טהרו אמר רבה בר רב שילא פלגיה דמזבח כדאמרי אינשי טהר טיהרא והוי פלגיה דיומא מיתיבי [ז]כשהוא מזה אינו מזה לא ע"ג האפר ולא ע"ג הגחלים [ח]אלא חותה גחלים אילך ואילך ומזה אלא אמר רבה בר רב שילא על גליוה דמזבח כדכתיב [1]ובעצם השמים לטוהר תניא חנניא אומר בצד צפוני הוא נותן רבי יוסי אומר [2]בצד דרומי הוא נותן במאי קמיפלגי מר סבר [ט]פיתחא בדרום קאי ומר סבר [י]פיתחא בצפון קאי דב"ע מיהא היכא דגמרן מתנות דקרנות התם יהיב על גגו מאי טעמא אמר קרא [2]וטהרו וקדשו מקום שקדשו שם טיהרו: שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון: דאמר קרא [3]ואת כל דם הפר ישפוך וכי נפיק בההוא פגע ברישא: ושל מזבח החיצון היה שופך על יסוד דרומית: [כ]ת"ר [4]יסוד המזבח זה יסוד דרומית אתה אומר יסוד דרומית או אינו אלא יסוד מערבית אמרת ילמד ירידתו מן הכבש ליציאתו מן ההיכל מה יציאתו מן ההיכל בסמוך לו ואי זה זה יסוד מערבי אף ירידתו מן הכבש בסמוך לו ואי זה זה יסוד דרומי תניא ר' ישמעאל אומר זה זה יסוד מערבי ר' שמעון בן יוחאי אומר זה וזה יסוד דרומי בשלמא ר' ישמעאל קסבר ילמד סתום ממפורש אלא ר' שמעון בן יוחאי מאי טעמא אמר רב אשי קסבר פתחא בדרום קאי תנא דבי רבי ישמעאל בדבי רבי שמעון בן יוחאי זה וזה יסוד דרומית וסימניך משכוה גברי לגברא: אלו ואלו מתערבין באמה ויוצאין וכו': תנו רבנן [כא]מועלין בדמים דברי ר' מאיר ור' שמעון וחכ"א [כב]אין מועלין בהן עד דאמר קרא אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד. ולא גרסינן בההוא פגע ביה ברישא [א] ולעיל בפרק אמר להם הממונה [ב] (דף נג.) פי' אין מעבירין על המצות גרסינן: **משכוה גברי לגברא. בפ' איזהו מקומן (זבחים דף נג.) אימא גמי וגרס רש"י סתם זה וזה יסוד מערבי וסימנו משכוה גברי לגברא ומפרש רש"י וזה לשונו תלמידי רבי ישמעאל שהן רבים משכו את ר"ש בן יוחי לומר כדבריהם ולא נהירא לר"י דבפרק בתרא דזבחים (דף קיט:) פליגי גמי רבי ישמעאל ור"ש בקרא דאל המנוחה ואל הנסלה דר' ישמעאל אומר זו וזו שילה ור' שמעון אומר זו וזו ירושלים תנא דבי ר' ישמעאל בדבי רבי שמעון זו וזו ירושלים וסימנו משכיהו גברא לגברי ומפרש רש"י ר' שמעון בן יוחי שהוא יחידי משך את תלמידי ר' ישמעאל להיות דברי רבם והשתא קשה מדא אין זה סימן דאדרבה דרך הוא שרבים מתגברין ומושכין את היחיד וא"כ אתי למיטעי ולומר איפכא גברי לגברא א"כ מה סימן הוא ועוד דהא בשיזהו מקומן הוי איפכא גברי לגברא א"כ אתי למיטעי [ג] ע"כ נראה כמו שפרש"י כאן זה וזה יסוד דרומית מיהו ה"ג משכו גברי לגברא פירוש ר"ש בן יוחי שהוכיח שמו ושם אביו משך תלמידי רבי ישמעאל שהוכיח שמו ולא שם אביו לומר כדבריו [ד] וה"ג גמי בפרק בתרא דזבחים (ג"ז שם) וכן פי' בערוך בערך משך ואפילו אי גרסינן בתרוייהו גברא לגברי כגירסת רש"י דהתם נראה דלא קשה מה שהקשיתי הא אתי למיטעי ולהפך הסי' ולומר גברי לגברא די"ל דזה היה ידוע שרבי שמעון האריך ימים אחר רבי ישמעאל ותלמידי רבי ישמעאל משכו ללמוד לפניו אחר פטירת רבם ואורחא דמילתא הוא כל המשך אחר חבירו לביתו בין שהם רבים בין שהוא יחיד יש לו לומר כדברי מי שהוא נמשך אללו:

עד

דאמר קרא אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד. ולא גרסינן בההוא פגע ביה ברישא [א] ולעיל בפרק אמר להם הממונה [ב] (דף נג.) פי' אין מעבירין על המצות גרסינן: **משכוה גברי לגברא.** בפ' איזהו מקומן (זבחים דף נג.) אימא גמי וגרס רש"י סתם זה וזה יסוד מערבי וסימנו משכוה גברי לגברא ומפרש רש"י וזה לשונו תלמידי רבי ישמעאל שהן רבים משכו את ר"ש בן יוחי לומר כדבריהם ולא נהירא לר"י דבפרק בתרא דזבחים (דף קיט:) פליגי גמי רבי ישמעאל ור"ש בקרא דאל המנוחה ואל הנסלה דר' ישמעאל אומר זו וזו שילה ור' שמעון אומר זו וזו ירושלים תנא דבי ר' ישמעאל בדבי רבי שמעון זו וזו ירושלים וסימנו משכיהו גברא לגברי ומפרש רש"י ר' שמעון בן יוחי שהוא יחידי משך את תלמידי ר' ישמעאל להיות דברי רבם והשתא קשה מדא אין זה סימן דאדרבה דרך הוא שרבים מתגברין ומושכין את היחיד וא"כ אתי למיטעי ולומר איפכא גברי לגברא א"כ מה סימן הוא ועוד דהא בשיזהו מקומן הוי איפכא גברי לגברא א"כ אתי למיטעי [ג] ע"כ נראה כמו שפרש"י כאן זה וזה יסוד דרומית מיהו ה"ג משכו גברי לגברא פירוש ר"ש בן יוחי שהוכיח שמו ושם אביו משך תלמידי רבי ישמעאל שהוכיח שמו ולא שם אביו לומר כדבריו [ד] וה"ג גמי בפרק בתרא דזבחים (ג"ז שם) וכן פי' בערוך בערך משך ואפילו אי גרסינן בתרוייהו גברא לגברי כגירסת רש"י דהתם נראה דלא קשה מה שהקשיתי הא אתי למיטעי ולהפך הסי' ולומר גברי לגברא די"ל דזה היה ידוע שרבי שמעון האריך ימים אחר רבי ישמעאל ותלמידי רבי ישמעאל משכו ללמוד לפניו אחר פטירת רבם ואורחא דמילתא הוא כל המשך אחר חבירו לביתו בין שהם רבים בין שהוא יחיד יש לו לומר כדברי מי שהוא נמשך אללו:

עד

תנא דבי רבי ישמעאל בדבי ר' שמעון בן יוחי זה וזה יסוד דרומי. בגיה מדרשו של ר"ש בן יוחי היו שונין משנת רבי ישמעאל וגורסין בה זה וזה יסוד דרומי חזר בו רבי ישמעאל: **וסימניך משכוה גברי לגברא:** אלו ואלו מתערבין באמה ויוצאין וכו': **תנו רבנן** [כא]מועלין בדמים דברי ר' מאיר ור' שמעון וחכ"א [כב]אין מועלין בהן עד **דאמר קרא אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד.** תנא דבי רבי ישמעאל בדבי ר' שמעון בן יוחי זה וזה יסוד דרומי: **תנא דבי רבי ישמעאל בדבי ר' שמעון בן יוחי זה וזה יסוד דרומי.** בגיה מדרשו של ר"ש בן יוחי היו שונין משנת רבי ישמעאל וגורסין בה זה וזה יסוד דרומי חזר בו רבי ישמעאל: **וסימנך משכוה גברי לגברא.** תלמידי ר' שמעון משכו את ר' ישמעאל לומר כדבריהן: **אלא** תמעה לומר זה וזה יסוד מערבי היו שונין: **משכוה גברי לגברא.** תלמידי ר' שמעון משכו את ר' ישמעאל לומר כדבריהן: **אלא**

ואי בעית אימא אי סבירא ליה דבר הקפה ברגל דכולי עלמא לא פליגי דילפינן פנים מחוץ והכא בהא קא מיפלגי מר סבר הקפה ביד ומר סבר [א]הקפה ברגל ואי בעית אימא דב"ע הקפה ביד והכא בהא קא מיפלגי מר סבר ילפינן יד מרגל ומר סבר לא ילפינן וסבר ר' יוסי הגלילי הקפה ביד והא מדקתני סיפא ר' אליעזר אומר במקומו היה עומד ומחטא מכלל דתנא קמא לא סבירא ליה אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא מר סבר הקפה ביד ומר סבר הקפה ברגל [א] ואי בעית אימא [ב] בהא קא מיפלגי מר סבר סביב דמזבח פנימי כסביב דמזבח החיצון ומר סבר כוליה מזבח פנימי במקום חדא קרן דמזבח חיצון קאי תניא אמר ר' ישמעאל שני כהנים גדולים נשתיירו במקדש [ג] ראשון זה אומר בידי הקפתי וזה אומר ברגלי הקפתי זה נותן טעם לדבריו וזה נותן טעם לדבריו זה נותן טעם לדבריו סביב דמזבח פנימי כסביב דמזבח החיצון וזה נותן טעם לדבריו כוליה מזבח פנימי במקום חדא קרן דחיצון קאי: רבי אליעזר אומר במקומו היה עומד ומחטא: מתניתין מני ר' יהודה היא דתניא ר' מאיר אומר רבי אליעזר אומר במקומו עומד ומחטא ועל כולן היה נותן ממעלה למטה חוץ מאותה שבאלכסון שנותן ממטה למעלה רבי יהודה אומר ר' אליעזר אומר במקומו עומד ומחטא ועל כולן הוא נותן מלמטה למעלה חוץ מזו שהיתה לפניו ממש שנותן ממעלה למטה כי היכי דלא ניתווסן מאניה: הזה ממנו על טהרו של מזבח: מאי [ו]טהרו אמר רבה בר רב שילא פלגיה דמזבח כדאמרי אינשי טהר טיהרא והוי פלגיה דיומא מיתיבי [ז]כשהוא מזה אינו מזה לא ע"ג האפר ולא ע"ג הגחלים [ח]אלא חותה גחלים אילך ואילך ומזה אלא אמר רבה בר רב שילא על גליוה דמזבח כדכתיב [1]ובעצם השמים לטוהר תניא חנניא אומר בצד צפוני הוא נותן רבי יוסי אומר [2]בצד דרומי הוא נותן במאי קמיפלגי מר סבר [ט]פיתחא בדרום קאי ומר סבר [י]פיתחא בצפון קאי דב"ע מיהא היכא דגמרן מתנות דקרנות התם יהיב על גגו מאי טעמא אמר קרא [2]וטהרו וקדשו מקום שקדשו שם טיהרו: שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון: דאמר קרא [3]ואת כל דם הפר ישפוך וכי נפיק בההוא פגע ברישא: ושל מזבח החיצון היה שופך על יסוד דרומית: [כ]ת"ר [4]יסוד המזבח זה יסוד דרומית אתה אומר יסוד דרומית או אינו אלא יסוד מערבית אמרת ילמד ירידתו מן הכבש ליציאתו מן ההיכל בסמוך לו ואי זה זה יסוד מערבי אף ירידתו מן הכבש בסמוך לו ואי זה זה יסוד דרומי תניא ר' ישמעאל אומר זה זה יסוד מערבי ר' שמעון בן יוחאי אומר זה וזה יסוד דרומי בשלמא ר' ישמעאל קסבר ילמד סתום ממפורש אלא ר' שמעון בן יוחאי מאי טעמא אמר רב אשי קסבר פתחא בדרום קאי תנא דבי רבי ישמעאל בדבי רבי שמעון בן יוחאי זה וזה יסוד דרומית וסימניך משכוה גברי לגברא: אלו ואלו מתערבין באמה ויוצאין וכו': תנו רבנן [כא]מועלין בדמים דברי ר' מאיר ור' שמעון וחכ"א [כב]אין מועלין בהן עד

מסורת הש"ס

א) זבחים לח: לעיל טו., ב) [מוספ' פ"ג ה"ב], ג) [לעיל נג.]; ד) [שם], ה) זבחים נג., ו) זבחים מו. מעילה יא., ז) [ויקרא דבורא דחובא פרשה ג],

תורה אור השלם

1. וּרְאוּ אֵת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטֹהַר: שמות כד י
2. וְהִזָּה עָלָיו מִן הַדָּם בְּאֶצְבָּעוֹ שֶׁבַע פְּעָמִים וְטִהֲרוֹ וְקִדְּשׁוֹ מִטֻּמְאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ויקרא טז יט
3. וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן הַדָּם עַל קַרְנוֹת מִזְבַּח קְטֹרֶת הַסַּמִּים לִפְנֵי יְיָ אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת כָּל דַּם הַפָּר יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא ד ז
4. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנוֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כָּל דָּמָהּ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא ד ל

הגהות הגר"א

[א] גמ' (ואי בעית אימא) תל"מ: [ב] שם בסא ג"ל וכנ"ל: [ג] שם (לאמון) תז"מ (וע' מ"י):

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

מוסף תוספות

א. דמגופיה דקרא נפיק ליה, דיסוד מערבי הוא כנגד פתח אהל מועד, ואי הוה גרסינן ליה הוה משמע דעמע דאין מעבירין על המצוות. תוס' הרא"ש. ב. גבי דישון מזבח פנימי והמנורה [ד"אמר דישון מזבח קודם משום דאין מעבירין. תוס' זבחים נא. ד"ה אמר. ג. כיון דפנמים גברי לגברא ופעמים גברא לגברי ואין לנו היכר והכרח באיזה מהם היה גברא לגברי ובאיזו היה גברי לגברא. רעב"ש. ד. רבי שמעון בן יוחי קרי גברי לפי שנזכר שמו ושם אביו ור' ישמעאל שהוא יחידי קרי גברא. תוס' זבחים נג: ד"ה ומיימן.

תוס' ישנים

מר סבר ילפינן יד מרגל. הקשה ה"ר יוסף מגא לן דילפינן יד מרגל דילמא לעולם לא ילפי ועמעמא משום דאית ליה לרבי יוסי הגלילי כי' יוסי דאמר פתחא נלפון קאי כדפיה רש"י לעיל, וא"כ על כרחיה מקיף דרך ימין דמן דינא בההוא קרן פגע ברישא, ועוד הקשה דמתני' קבא לעיל אלעונה פרוסה מן הדרום, וא"כ איך טהל לומר טעם מצמתיו דסבר' כר' יוסי הגלילי דיין שנפרש טעמו דפתחא נלפון קאי, וכי נלעכך לומר דסתמא דר משנה הכא כר' יוסי (הגלילי) [ולא במתני'] לעיל, ועוד קשה לרבינו מאיר מאי שנא דבגי מנגיא ור' יוסי מפרש לקמן בשמעתא דפליגי בהן אי פתחא בדרום קאי אי נלפון וגבי ר' עקיבא ור' יוסי הגלילי דפליגי נמי בהכי לא מפרש ליה. על כן נראה לרבינו שפיטו לר' יוסי הגלילי פתחא בדרום קאי ומשמע ליה וא"ל אל המזבח עד שיגא ויעמוד במזרחו של מזבח דאז נפק לגמרי מכולי מזבח ומשום דדרך ימין נריך להקיף מתחיל בקרן נפונית שבשיגא כל גופו חוץ למזבח ועומד במזרח ופניו למערב מכולי מזבח ומשום דדרך ימין נריך לקרן נפונית דרומית הוי דרך שמאל, והא דקתמר לקמן טעמא דר' יוסי משום דפתחא נלפון קאי סייגו אותו שמעמיה בתמני' דאמר בהדיא הכי, אבל אי לא דאמר דשמעמיה בתמנה דאמר הכי לא סייגו אותו לומר אלא כמו שפירשתי לר' יוסי הגלילי, אבל הא דשמעמיה בהדיא ניחא ליה לפרושי דלא פליג ר' יוסי אדר' עקיבא דמילף פנים מחוץ ומחוץ דמרגל. מ"ר. **שני כהנים גדולים שנשתיירו בו'.** קשיא לי דהא בפ"ק דתמורה [טו, ב] אמרינן כי מימות משה ועד שמת יוסף בן יועזר לא היתה מתלוקת בישראל, והא דאיתא בסוף שניה (דאיכא לד) לבא דאיתו הכא משמע דאיתיבו בה ממקדש ראשון לא מקפה ביה לו בנגא, והייטו נמי (לו) פלוגתא דר' עקיבא ור' יוסי הגלילי. ושמא אם היו בתון למניין (אין) [היו] יכולין להסמיכו על האמת. אי נמי אי עבד הכי עבד אי עבד [הכי] עבד לר' ישמעאל. וכן מלאתי בירושלמי (פ"ב ה"ו) דלר' ישמעאל לא פליגי. **אינו מזה על האפר.** בירושלמי [שם] מפיק ליה מן הזה עליו ולא על אמרו. **וכי נפיק בההוא פגע ברישא.** מימה אמתי לריך לאי טעמא דבקרא כתיב בהדיא אל פתח אהל מועד והייטו כלפי מערב בפתח הסיכל, ועוד מאי דקאמר לקמן אף ירידתו מן הכבש בסמוך לו, מיפוק לי דבההוא מקום פגע ברישא ולמה לי למילף מליאתו מן ההיכל. **אלו ואלו מתערבין באמה בו'.** דלמפרש במסכת מידות [פ"ג מ"ל] דקתני התם דיסוד הוא מהלך מן הכבש קאי ומשמע דלא מן הכבש עד שיגא ויעמוד במזרחו של מזבח דאז נפק לגמרי מכולי מזבח ומשום דדרך ימין נריך להקיף מתחיל בקרן נפונית דרומית הוי דרך שמאל, והא דקתמר לקמן טעמא דר' יוסי משום דפתחא נלפון קאי סייגו אותו שמעמיה בתמני' דאמר בהדיא הכי, אבל אי לא דאמר דשמעמיה בתמנה דאמר הכי לא סייגו אותו לומר אלא כמו שפירשתי לר' יוסי הגלילי, אבל הא דשמעמיה בהדיא ניחא ליה לפרושי דלא פליג ר' יוסי אדר' עקיבא דמילף פנים מחוץ ומחוץ דמרגל. מ"ר. **שני כהנים גדולים שנשתיירו בו'.** קשיא לי דהא בפ"ק דתמורה [טו, ב] אמרינן כי מימות משה ועד שמת יוסף בן יועזר לא היתה מתלוקת בישראל, והא דאיתא בסוף שניה (דאיכא לד) לבא דאיתו הכא משמע דאיתיבו בה ממקדש ראשון לא מקפה ביה לו בנגא, והייטו נמי (לו) פלוגתא דר' עקיבא ור' יוסי הגלילי. ושמא אם היו בתון למניין (אין) [היו] יכולין להסמיכו על האמת. אי נמי אי עבד הכי עבד אי עבד [הכי] עבד לר' ישמעאל. וכן מלאתי בירושלמי (פ"ב ה"ו) דלר' ישמעאל לא פליגי. **אינו מזה על האפר.** בירושלמי [שם] מפיק ליה מן הזה עליו ולא על אמרו. **וכי נפיק בההוא פגע ברישא.** מימה אמתי לריך לאי טעמא דבקרא כתיב בהדיא אל פתח אהל מועד והייטו כלפי מערב בפתח הסיכל, ועוד מאי דקאמר לקמן אף ירידתו מן הכבש בסמוך לו, מיפוק לי דבההוא מקום פגע ברישא ולמה לי למילף מליאתו מן ההיכל. **אלו ואלו מתערבין באמה בו'.** דלמפרש במסכת מידות [פ"ג מ"ל] דקתני התם דיסוד הוא מהלך מן הכבש בסמוך לו

עין משפט נר מצוה

פה א ב ג מיי' פ"ד מהל' עבודת יום"כ הל' כ: **פו** ד מיי' פ"ב מהלכות מעילה הלכה יא:

רבינו חננאל

איבעית אימא אי סבירא לן דהקפה במזבח הפנימי ברגל הוא ילפינן פנים מחוץ, והכא בהא פליגי, ר' יוסי הגלילי סבר הקפה ברגל ור' עקיבא סבר הקפה ביד. ואיבעית אימא כולי עלמא הקפה ביד, ונדחה, דליכא למימר דר' יוסי הגלילי סבר הקפה ביד, דהא מתניתין לר' יוסי הגלילי היא. וקתני סיפא ר' אלעזר אומר במקומו היה עומד ומחטא. כלומר, בידו היה מקיף ולא ברגל, מכלל דתנא קמא דהוא ר' יוסי הגלילי סבר הקפה ברגל, דאם כן הוה ליה למימר ר' אלעזר מאי אתא לאשמועינן היינו תנא [קמא] אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא, והוא [ד]ריה"ג סובר הקפה ברגל ור' עקיבא סבר הקפה ביד. איבעית אימא אי סבירא לן הקפה ברגל כולי עלמא ילפינן פנים מחוץ, והכא בהא פליגי ר' יוסי הגלילי סבר דמזבח הפנימי בעינן דרך ימין כסביב דמזבח החיצון. ור"ע סבר סביב דמזבח הפנימי במקום חדא דקרן מזבח החיצון קאי כולו מזבח הפנימי אמה הוא וקרן מזבח החיצון אמה. **תניא** שני כהנים נשתיירו ששימשו במקדש ראשון אחד אומר בידי היקפתי ואחד אומר ברגלי היקפתי. כלומר, איזע קרי באחד מהן ונכנס השיני ושימש תחתיו, ונשתיירו שניהם. ר' **אלעזר אומר במקומו היה** עומד ומחטא ועל כולן היה נותן ממטה למעלה חוץ מזו שהיתה לפניו שנותן ממעלה למטה. מתניתין מני ר' יהודה היא, דתניא ר' יהודה אומר, ר' אלעזר אומר על כולן הוא נותן ממטה למעלה חוץ מזו שהיתה לפניו ממש, שנותן ממעלה למטה, כי היכי דלא נתווסן מאניה, כלומר אם יזה ממטה למעלה חיישינן שמא יפול הדם על בגדיו ויטנפו כליו. **הזה** על **טהרו** של **מזבח** ז' **פעמים** כו' אתיגן לאוקומיה פלגא דמזבח ונדחיה, ואוקמינא גליוה דמזבח. וכיון שהעמדנו טהרו של מזבח גילויו, כלומר אינו מזה על גבי הגחלים ולא על גבי אפר, אלא חותה אילו ואילו ומגלה גוף המזבח ומזה על הזהב עצמו. **ובאיזה** המקום במזבח מזה. תניא ר' חנניא אומר בצד דרומו היה מזה ר' יוסי אומר בצפונו, ולדברי הכל הקפה ביד ולא ילפינן הקפה מרגל. ור' חנניא סבר פתחא בדרום קאי ומתיכא דנפיק התם מדי. ור' יוסי סבר פתחא בצפון קאי כו'. ודכולי עלמא מיהא היכא דגמרן מתנות דקרנות התם יהיב ברישא מאי טעמא אמר שמואל **דאמר קרא וטהרו וקדשו** במקום שמקדשו שם וטהרו. **שירי הדם היה שופך אל יסוד מערבי.** דקיימא לן אין מעבירין על המצות, וכי נפיק מן ההיכל ביסוד מערבי פגע ברישא. ושל מזבח החיצון ביסוד דרומי, כדתנן שהכבש היה לדרומו של מזבח. וכי נחית מן הכבש ליסוד דרומי

אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד. תנא דבי רבי ישמעאל בדבי ר' שמעון בן יוחי זה וזה יסוד דרומי. בגיה מדרשו של ר"ש בן יוחי היו שונין משנת רבי ישמעאל וגורסין בה זה וזה יסוד דרומי חזר בו רבי ישמעאל: **וסימנך משכוה גברי לגברא.** אלו ואלו מתערבין באמה ויוצאין וכו': **תנו רבנן** [כא]מועלין בדמים דברי ר' מאיר ור' שמעון וחכ"א [כב]אין מועלין בהן עד **דאמר קרא אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד.** תנא דבי רבי ישמעאל בדבי ר' שמעון בן יוחי זה וזה יסוד דרומי: **תנא דבי רבי ישמעאל בדבי ר' שמעון בן יוחי זה וזה יסוד דרומי.** בגיה מדרשו של ר"ש בן יוחי היו שונין משנת רבי ישמעאל וגורסין בה זה וזה יסוד דרומי חזר בו רבי ישמעאל: **וסימנך משכוה גברי לגברא.** תלמידי ר' שמעון משכו את ר' ישמעאל לומר כדבריהן: **אלא** תמעה לומר זה וזה יסוד מערבי היו שונין: **משכוה גברי לגברא.** תלמידי ר' שמעון משכו את ר' ישמעאל לומר כדבריהן: **אלא**

פגע ברישא פי', הא דאמר מפורש הוא דם הפר שנשפך ביסוד מערבי, שנאמר ואת כל הדם ישפוך אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד. הנה מפורש ביסוד המזבח שהוא כנגד פתח אהל מועד והוא יסוד מערבי של מזבח החיצון. וסתום הוא דם העולה ושאר הזבחים שעל מזבח החיצון שנאמר בהם ואת כל הדם ישפוך אל יסוד המזבח סתם, ולפיכך אמר ר' ישמעאל זה מפורש הוא סתום ילמד סתום מן המפורש. ור' שמעון בן יוחי אמר כוליה מזבח בצפון קאי שנמצא יסוד דרומי הוא המכוון כנגד פתח אהל מועד, כי כל המזבח בצפון, וכשיוצא מפתח אוהל מועד כנגדו, דרום המזבח אינו מגיע למערבו אלא אם כן הופך פניו לצדדין, מזרח ההיכל לימינו ומערב המזבח לשמאלו. דבי ר' ישמעאל הם חכמים הרבה, ור' שמעון בן יוחי איש אחד, ומשכוה גברי לגברא ושנו הכל כר' ישמעאל זה וזה יסוד מערבי. אילו ואילו מתערבין באמה. כלומר, כל הדמים מתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון ונמכרין לגננין לזבל הנהנה מהן בלא פדיון מועלין בהן, חייבין קרבן מעילה.

ת"ר מועלין בדמים דברי ר' מאיר ור' שמעון, וחכמים אומרים אין מועלין.

עד כאן לא פליגי אלא מדרבנן אבל מדאורייתא אין מועלין. דאי מדאורייתא לא יצאו מידי מעילה היאך נמכרין לגננין לזבל: **הוא** לפני כפרה כלאחר כפרה. הקשה רבינו תם דבמסכת מעילה פרק ולד חטאת (דף יב:) אמר ד) זעירי המקיז דם לבהמת קדשים מועלין בו א) וליכא למימר דההיא מעילה מדרבנן דהתנן בפרק ולד חטאת (שם יא.) דם מתחילה אין מועלים בו יצא לנחל קדרון מועלין בו ומעילה דיוצא לנחל קדרון הויא דרבנן מכלל דמעיקרא אפילו מדרבנן ליכא מעילה ותירץ דהא דאמרינן הכא לפני כפרה כלאחר כפרה היינו לאחר שחיטה דשייכא ביה כפרה אבל מחיים לא והא דפריך בריש מסכת מעילה ב (דף ב:) ומי איכא מעילה דרבנן ומשני אין כדעולא דאמר עולא קדשים שמתו יצאו מידי מעילה דבר תורה הוה מצי לאיתויי מדם לאחר שיצא לנחל קדרון דמועלין בו מדרבנן אלא ג משום דקדשי קדשים ששחטן בדרום קאמר התם כמאן דחנקינהו דמי ד ופריך מי איכא מעילה דרבנן בדבר דלא היו צריכין לגזור דבלאו הכי בדילי מינייהו ומייתי מקדשים שמתו דדמו להדדי ה והא דפריך בשילהי תמורה (דף לג:) גבי מקדיש עולה לבדק הבית מועלין בה שתי מעילות ומוקי לה מדרבנן ומי איכא מעילה דרבנן ה"פ כיון דאיכא מעילה בלאו הכי מדאורייתא משום עולה ובלאו הכי בדילי מיניה אמאי תקינו רבנן מעילה אחריתי ומשני ראוי למעול בו שתי מעילות דתיקון רבנן מעילה אטור משום דליכא מעילה מדאורייתא אלא בבשר ורבינו חיים זצ"ל פירש דיצא לנחל קדרון מועלין בו מדאורייתא לפי שבית דין מקדישין אותו ו וקשה אם כן במעילה פרק ולד חטאת (דף יב.) דקאמר ומי איכא מידי דמעיקרא לית ביה מעילה ולבסוף אית ביה מעילה ופריך ולא והרי דם דמעיקרא לית ביה מעילה וכו' ומאי פריך לימא שאני התם לפי שבית דין מקדישין אותו ועוד דמה תיקן בזה הכתי אשכחן מעילה מדרבנן בפרק התכלת (מנחות ד' נב.) דקאמר מעיקרא תקינו מעילה גבי אפר פרה והתם ליכא למימר תקינו ביה מעילה מחמת שהיו מקדישין אותו דאם כן הוי הקדש גמור ואיך היו מזין ממנו: **אין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו.** וא"ת אדרבה נימא איפכא לאחר כפרה כלפני כפרה דאין לך דבר שלא נעשית מצותו ואין מועלין בו ז וכי תימא האיכא קדשים קלים דלית בהו מעילה אלא באימורין לאחר זריקת דמים ח התם משום דלאו קדשי ה' נינהו וי"ל איכא עגלה ערופה דקודם מצותה מותרת ט אבל מדשן אין להביא ראיה דקודם תרומת הדשן אין מועלין בו דאדרבה במעילה פ"ב (ד' ט.) משמע הנהנה מאפר תפוח קודם תרומת הדשן לכולי עלמא מועלין בו: **והרי תרומת הדשן.** הקשה ר"י דהכא משמע דתרומת הדשן מועלין בו לאחר שנעשית מצותו ובפרק ולד חטאת במעילה (ד' יא:) תנן דישון מזבח הפנימי והמנורה י לא נהנין ולא מועלין וקאמרינן בגמרא בשלמא מזבח החיצון דכתיב ושמו אצל המזבח וכו' יא והשתא קשה דמשמע דמזבח החיצון נמי לא נהנין ולא מועלין ומפרש ר"י משום דקתני דישון מזבח הפנימי והמנורה לא מועלין משמע דווקא בתר דישון לפי שהדישון מוציאו מידי מעילה לפי שנעשית מצותו יב אלמא מצוה לדשנו והאי קאמר בשלמא מזבח החיצון מצוה לדשנו דכתיב ושמו אצל המזבח ואדרבה אפילו מעילה אית ביה יג מדכתיב ושמו ודרשינן בסוף תמורה (ד' לד.) ושמו בנחת ושמו שלא יתפזר יד אבל מזבח הפנימי מנלן שמצוה לדשנו טו וריצב"א מפרש דלאו אדיוקא קאי אלא אלא נהנין ולא מועלין מדאורייתא קאי דליכא למימר לא נהנין מדרבנן כמו ו) לא נהנין שבהש"ס דירושלמי דיומא פרק שני מוכח דלא נהנין מדאורייתא דגרסינן התם מניין לדישון מזבח הפנימי דכתיב והשליך אותה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן שאינו צריך אם לקבוע לה מקום פירוש למוראה וגולה כבר כתוב אצל המזבח ואם ללמדך שתהא במזרחו של כבש כתיב קדמה ואף הוא דרש אצל אצל פירוש ואם ללמד שתהא תרומת הדשן במזרחו של כבש מדכתיב אל מקום הדשן ונימא הרי זה בא ללמד ונמצא למד דהא לא איצטריך דתיפוק לן מגזירה שוה נאמר כאן אצל המזבח ונאמר בתרומת הדשן אצל המזבח מה כאן במזרחו אף להלן אם כן אל מקום הדשן למה לי ש"מ למזבח הפנימי שהוא אסור (לו) בהנאה אל מקום טהור שיהא מקומו טהור ואיכא דמפיק ליה בקל וחומר ומה מזבח החיצון אסור בהנאה מזבח הפנימי לא כל שכן אלמא דאסור בהנאה מדאורייתא במזבח ו) החיצון והשתא הכי פירושו בשלמא מזבח החיצון אסור בהנאה מדאורייתא מדכתיב ושמו אלא מזבח הפנימי מנלן שיהא אסור בהנאה לאחר שנידשן ואפילו קודם דישון מנלן שיהא אסור דאפילו גופיה לא ידעינן שיהא מצוה לדשנו טז ואם כן משנעשה אפר נימא דנעשית מצותו ויהא מותר בהנאה ומשני דמדשן נפקא וא"ת מאי קא פשיט ליה מדשן אכתי תיבעי לך מנלן דאסור בהנאה וי"ל דגמרא דידן לא חשש אלא להביא פסוק שצריך דישון ומסברא ידע דכל הדשנים שוין ליאסר בהנאה או מקל וחומר כדאיתא בירושלמי או משום דעיקר פשטיה דקרא בדשן מזבח החיצון אלא דמחמת ייתור לא צריך למיכתביה ומוקמינן ליה בפנימי ומנורה וחשיב ליה כמין היקש דאיתקוש כולהו לחיצון ואם תאמר אם כן לימא הכא משום דהוה ליה מזבח החיצון ופנימי ומנורה שלשה כתובין הבאין כאחד י"ל דאין כאן פסוק מיותר דהא איצטריך למצות דשן להניח אצל המזבח ועוד נראה דלאחר שלמדנו מצות דישון פנימי ומנורה להניח אצל המזבח חשיב כל הדשנים כמו דבר אחד דאל"כ היכי נפיק בירושלמי מק"ו הא שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין ואל תתמה על מה שפי' דתרומת הדשן לית בה מעילה אלא איסור הנאה אע"ג דהכא קאמר מועלין כו' הא קאמר נמי עגלה ערופה מועלין בה ובההיא לית בה מעילה אלא איסור הנאה קאמר וכה"ג איכא נמי במעילה פ' ולד חטאת (דף יב:) חלב המוקדשין יז וביצי תורין יח לא נהנין ולא מועלין וקאמר בגמ' ח) דגמר אמו אמו מבכור מה בכור מועלין בו אף חלב המוקדשין מועלין בו יט ובכור הוא קדשים קלים ולית ביה מעילה וחלב המוקדשין נמי לית ביה מעילה כדתנן התם דלאו קדשי ה' מיקרי אלא מועלין דקאמר לאו דוקא אלא אלא איסור הנאה וא"ת כיון דפרישית דיש בו איסור הנאה מדאורייתא היכי קתני בפרק ולד חטאת (מעילה דף יא:) המקדיש דישון בתחלה מועלין בו והיכי חייל עליה הקדש כיון דאיסור הנאה מדאורייתא י"ל דלאו בדישון מזבח איירי מדקאמר בתחלה משמע דאיירי בדבר שלא הוקדש מעולם אלא במקדיש דשן כירתו וכן פרש"י ואיצטריך לאשמועינן דקדושה אף על גב דאינו ראוי לא למזבח ולא לבדק הבית כדקתני התם בסיפא כל הראוי למזבח כו' אי נמי אפילו את"ל דלאו בדשן כירה איירי דאם כן לא הוה ליה למימר דאיירי בדשן מזבח לאחר שהוציאוהו חוץ לשלש מחנות ואשמעינן דלא הוי כשאר דשן ליאסר לעולם ולמאי דפרישית דליכא מעילה בתרומת הדשן ניחא הא דתנן במעילה (דף יט:) אין מועל אחר מועל כ אלא בהמה וכלי שרת בלבד כא ומקשים ליחשב נמי תרומת הדשן דיש בו מועל אחר מועל ומתרץ ר"י דהוי בכלל בהמה דמאפר קדשים הוא בא ומיהו גם לפי' ריצב"א צ"ל תירוץ ר"י דנהי דבתרומת הדשן ליכא מעילה מ"מ ליחשב אפר תפוח דלכולי עלמא אמר בפ"ב דמעילה (שם דף ט.) דמועלין בו קודם תרומת הדשן וא"ת מאי שנא דדישון מזבח הפנימי אפילו קודם דישון לית ביה מעילה כדאמר בפרק כל שעה (פסחים דף כו.) דקטרת לאחר שתעלה תימרותו כב אין בו משום מעילה ודשן מזבח החיצון מועלין בו לכולי עלמא קודם דישון וי"ל דבדשן מזבח החיצון מועלין בו כיון שמחוסר עבודה שצריכה בגדי כהונה כדכתיב ולבש הכהן מדו בד וגו' אבל דישון מזבח הפנימי אע"פ שמחוסר דישון אין זה חסרון עבודה דלא אשכחן שיהא צריך בגדי כהונה ואע"פ שהשוינו כל הדשנים היינו לאחר שהניחם אצל המזבח דאז נעשית מצות כולן דאפילו בתרומת הדשן אין בה עוד שום עבודה ואפילו הכי אסורה בהנאה כדכתיב ושמו אצל המזבח אלא דמעילה לית בה דלאו קדשי ה' קרינן ביה כיון דלא מיחסר ביה תו שום עבודה וה"ה בדישון מזבח הפנימי דאסור בהנאה מק"ו כדפרישית אבל לענין שיהא צריך בגדי כהונה אין לעשות ק"ו כיון דלא אשכחן בו שום עבודה אחר שנעשה דשן רק מצות דישון כדאשכחן בחיצון דצריך הרמה והשתא נמי ניחא הא דאמר בשילהי מסכת תמורה (דף לד.) עולת העוף שנתמלה דמה מוראה ונוצה יצאו מידי מעילה ואמאי והא לא נעשית מצותה דהכתי מחוסר השלכה אצל המזבח ולמאי דפרישית ניחא דכיון דהשלכה לא אשכחן דבעי בגדי כהונה כנעשית מצותו חשבינן ליה ור"י תירץ דשאני התם שעבודת הדם מתירות אותם. כ"ז דקדק ריצב"א:

עד כאן לא פליגי אלא מדרבנן אבל מדאורייתא אין מועלין בהן מנא הני מילי אמר א) עולא אמר קרא 1 לכם שלכם יהא דבי רבי ב) שמעון תנא לכפר לכפרה נתתיו ולא למעילה ור' יוחנן אמר א"ק הוא לפני כפרה כלאחר כפרה מה לאחר כפרה אין בו מעילה אף לפני כפרה אין בו מעילה ואימא לאחר כפרה כלפני כפרה מה לפני כפרה יש בו מעילה אף לאחר כפרה יש בו מעילה ג) אין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו ולא והרי תרומת הדשן משום ובגדי

אלא מדרבנן. מאן דאמר מועלין מדרבנן קאמר לשלם קרן אבל מדאורייתא להוסיף חומש לא: **מנא הני מילי.** דאין מעילה בדמים: **לכם.** ואני נתתיו לכם (ויקרא יז): **הוא.** כי הדם הוא בנפש יכפר (שם) הוא (א) כהווייתו לפני כפרה כלאחר כפרה לאחר כפרה אין בו מעילה דכיון דנעשית מצותו תו לא קרינן ביה קדשי ה': **והרי תרומת הדשן.** דכתיב בו (שם ו) ושמו אצל המזבח דטעון גניזה אלמא אסור בהנאה וכיון דבהנאה אסור משום קדושתו מעילה נמי אית ביה:

רבינו חננאל

וסבר ר' מאיר מעילה זו מדרבנן אבל מדאורייתא דברי הכל אין בדם קדשים מעילה, שנאמר כי נפש הבשר בדם הוא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר על נפשותיכם כי הדם הוא בנפש יכפר. עולא פשיט ליה מדכתיב קרא לכם שלכם יהא. ודבי ר' ישמעאל פשיט ליה מלכפר לכפרה נתתיו לכם ולא למעילה. ור' יוחנן פשיט ליה מן הוא, כלומר הוא בהווייתו לעולם, מה לאחר כפרה אין בו מעילה שאין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו, אף לפני כפרה כן. ואקשינן עליה והרי תרומת הדשן דכתיב והרים את הדשן כו' ונעשית מצותה ומועלין בה.

תוס' ישנים

עד כאן לא פליגי אלא מדרבנן אבל מדאורייתא כו'. מכאן משמע דלא גרסינן במעילה פרק ולד חטאת [יב, א] מאי

מסורת הש"ס

תורה אור השלם

1. כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר בַּדָּם הִוא וַאֲנִי נְתַתִּיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי הַדָּם הוּא בַּנֶּפֶשׁ יְכַפֵּר: ויקרא יז יא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הוא כו' הוא בהווייתו יהא לפני כפרה:

מוסף רש"י

מוסף תוספות

משום דהוי תרומת הדשן ובגדי כהונה (א) שני כתובין הבאין כאחד וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין (ג) הניחא לרבנן דאמרי [1] והניחם שם מלמד שטעונין גניזה אלא לרבי דוסא דאמר בגדי כהונה ראוין הן לכהן הדיוט מאי איכא למימר משום דהוי תרומת הדשן ועגלה ערופה שני כתובין הבאין כאחד וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין הניחא למ"ד אין מלמדין אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר תרי מיעוטי כתיבי [2] ושמו [3] הערופה (ג) והני תלתי קראי בדם ל"ל חד למעוטי (א) מנותר וחד למעוטי ממעילה וחד למעוטי (ב) מטומאה אבל מפיגול לא צריך למעוטי קרא (ד) דתנן (ג) כל שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח חייבין עליו משום פיגול ודם עצמו מתיר הוא:

מתני' כל (ה) מעשה יוה"כ האמור על הסדר אם הקדים מעשה לחבירו לא עשה כלום (ט) (ד) הקדים דם השעיר לדם הפר יחזור ויזה מדם השעיר לאחר דם הפר (ה) ואם עד שלא גמר את המתנות שבפנים נשפך הדם יביא דם אחר ויחזור בתחילה מבפנים וכן בהיכל וכן במזבח הזהב שכולן כפרה בפני עצמן רבי אלעזר ור"ש אומרים (ו) ממקום שפסק משם הוא מתחיל: **גמ'** ת"ר (ז) כל מעשה יוה"כ האמור על הסדר (ט) אם הקדים מעשה לחבירו לא עשה כלום א"ר יהודה (ח) (ו) אימתי בדברים הנעשין בבגדי לבן מבפנים אבל דברים הנעשין בבגדי לבן מבחוץ אם הקדים מעשה לחבירו מה שעשה עשוי רבי נחמיה אומר בד"א בדברים הנעשים בבגדי לבן בין מבפנים בין מבחוץ אבל בדברים הנעשים בבגדי זהב מבחוץ מה שעשה עשוי אמר ר' יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו [4] והיתה זאת לכם לחוקת עולם אחת בשנה
רבי

רש"י

ובגדי כהונה. ארבעה בגדי לבן דכ"ג ביום הכפורים דכתיב בהו והניחם שם (ויקרא טז): **ראוין הן לכהן הדיוט.** וקיימא לן (ט) בגדי כהונה אין בהן מעילה מפני שלא ניתנה תורה למלאכי השרת שיהו זריזין לפושטן מיד: **עגלה ערופה.** כתיב בה שם שם תהא גניזתה: **הערופה.** זו ולא אחרת: **תלתא קראי כתיבי.** לכם לכפר הוא: **חד למעוטי מנותר.** שאם אכל דם נותר בשוגג אינו חייב אלא אחת משום דם וכן אם אכל דם קדשים בטומאת הגוף שהיא בכרת בכולן אינו חייב אלא אחת משום דם וכן אם שגג בדם והזיד באחת מאלו פטור מכרת: **אבל מפיגול לא צריך למעוטי.** שאם אכל דם מקרבן פיגול ממילתא אחריתי נפקא לן דפטור מכרת דפיגול: **בין לאדם בין למזבח.** שאחרים מתירין אותן או לאכילת אדם כגון בשר קדשים הנאכל שתלוי בזריקת הדם שכל זמן שלא נזרק אסור באכילה כדכתיב ודם זבחיך ישפך (דברים יב) והדר והבשר תאכל או מתירין למזבח כגון אימורין שזריקת הדם מכשרתן למזבח כדכתיב (ויקרא יז) וזרק הכהן את הדם על מזבח ה' והדר והקטיר החלב לריח ניחוח חייבין עליו משום פיגול אם אכל מהן מקרבן מפוגל חייב כרת דכתיב (שם ז) והנפש האוכלת ממנו עונה תשא אבל מתיר את אחרים כגון הדם והקומץ אין חייבין עליו משום פיגול דגמרינן משלמים דפיגול בשלמים כתיב ושלמים יש להן מתירין למזבח ומתירין לאדם שהדם מתיר את אימוריהן למזבח ובשרם לאכילה: **מתני' האמורין על הסדר.** במשנתנו: **וכן בהיכל.** נתן מקצת מתנות על הפרוכת ונשפך הדם יביא פר אחר ויתחיל מתנות הפרוכת ואין צריך לחזור ולהתחיל בכפורת: **שכולן כפרה בפני עצמן.** לפיכך כפרה שנגמרה נגמרה: **ממקום שפסק.** ואפילו לא נגמרה אותה כפרה אין צריך לחזור וליתן מה שנתן: **גמ' מבפנים.** לפני ולפנים: **בבגדי לבן מבחוץ.** כגון הגרלה וידוי ושפיכת שירים וכל מתנות הפרוכת ומזבח הזהב אם הקדים להן דבר מאוחר אין אלו מעכבין עליו לפוסלו אבל בשחיטה ובחפינה מודה הוא דלורך פנים כפנים דמי: **בבגדי זהב מבחוץ.** כגון אילו ואיל העם שהקדים להן הוצאת כף ומחתה אין מעכבין עליו לפסול: **אחת בשנה.** אלמא כי כתיב חוקה לעיכובא אאחת בשנה כתיב:

תוספות

משום דהוי להו תרומת הדשן ובגדי כהונה כו'. ובמעילה פרק ולד חטאת (דף יא:) קאמר משום דהוו תרומת הדשן ואיברי שעיר המשתלח וכו' ופריך הניחא למאן דאמר אין נהנין אלא למאן דאמר נהנין מאי איכא למימר (א):

אלא למאן דאמר מלמדין מאי איכא למימר. הוה מצי לשנויי דמאן דאמר מלמדין סבר לה כרבנן דרבי דוסא דהוו להו השתא שלשה כתובין אלא בעי לשנויי אפי' אם תמצא לומר דסבר כרבי דוסא (ב):

תרי מיעוטי כתיבי. בחד הוה סגי (ג) וכן בסוף פרק כל הבשר (חולין דף קיג:) גדי עזים העזים ונ"ל דאי לא כתיב אלא חד מיעוטא ה"א נהי דאי לא כתיב מיעוטא לא ממעטינן מידי דשני כתובין הבאין כאחד מלמדין מכל מקום השתא דכתיב מיעוטא בחד מינייהו הוו להו שלשה כתובין הבאין כאחד ונהי דשלשה כתובין אין מלמדין הני מילי כי לא כתיבי בחד דוכתא אבל הכא דתרי מינייהו כתיבי בחד דוכתא הוה ליה מיעוט אחר מיעוט (ד) ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות להכי איצטריך אידך מיעוטא ואין להקשות היכי הוה ס"ד לומר אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות דא"כ לישתוק מינייהו לגמרי ומהיכא תיתי למעוטי דאיצטריך מיעוט אחר מיעוט לרבות י"ל הא לא קשיא דבכל דוכתא דאיצטריך מיעוט אחר מיעוט מקשה רבינו שמואל כך ומתרץ דשמא הוה ממעטי' מכח שום דרשה או ק"ו או בנין אב להכי איצטריך מיעוט אחר מיעוט לרבות כן יש לתרץ כמו כן בכאן וזה אין להקשות אי דרשי ליה למיעוט אחר מיעוט אידך קרא שלישי למאי אתא די"ל כמו פרשה שנאמרה ונשנית תדע דלדידהו כיון דסבירא להו שני כתובין הבאין כאחד מלמדין היכא דליכא אלא שני כתובים כתוב שני למאי איצטריך אלא ע"כ י"ל כדפרישית אי נמי אי לא כתיב שלישי לא הוה דרשינן להו הנך תרי למיעוט אחר מיעוט דאי לא כתיב אלא תרומת הדשן ומיעוט שלה תרומת הדשן לאו מיעוטא הוא אבל השתא מכח דכתיב עגלה ערופה דהשתא הוו להו שלשה כתובין הוה ליה כל חד כמו מיעוט והוה ליה תרומת הדשן ומיעוט שלה כמו מיעוט אחר מיעוט (ה):

חד למעוטי מנותר וחד למעוטי מטומאה. תימה דבחד קרא סגי למעוטי תרווייהו דכיון דאימעיט חד מינייהו ילפינן אידך מיניה בג"ש דחילול כדילפינן להו מהדדי (ה) בפרק בית שמאי (זבחים דף מה.) גבי קדשי נכרים (ו) ולי קשה דלא הוה צריך קרא לא לנותר ולא לטומאה דכיון דפיגול לא צריך קרא דהוה ליה דבר שאין לו מתירין ניתו בק"ו ומה פיגול שהוא בקבועה (ז) ובידיעה אחת (ח) ולא הותר מכללו (ט) אינו חייב עליו טומאה שהיא בעולה ויורד (י) ובשתי ידיעות דוקא (יא) והותר מכללו (יב) לא כל שכן וכיון דנפקא לן טומאה בקל וחומר מפיגול הדר ילפינן נותר בחילול חילול לדבר הלמד בק"ו חוזר ומלמד בג"ש כדאיתא בפרק איזהו מקומן (שם דף נ:) ונראה לי דלע"ג דעביד גמרא קל וחומר זה לפטור בדבר שאין לו מתירין משום טומאה קל וחומר פריכא הוא דאיכא למיפרך מה לפיגול שאינו נוהג לאחר זריקה ושאין פסולו בגופו אלא במחשבה בעלמא ושאינו מטמא תאמר בטומאה דאיכא אפילו לאחר זריקה ופסולו בגופו ושכן מטמאה והא דעביד התם האי קל וחומר עיקרו אג"ש סמיך דמצי למילף חילול חילול מנותר ונותר עון עון מפיגול והא דיליף לה מק"ו ולא קאמר בהדיא מג"ש י"ל משום דס"ד למילף בע"א מהיקישא דאיתקשו אכילת קודש בטומאה לשימוש בטומאה בקרא דוינזרו כמו שפירש ר"י שם בריש פ"ב דזבחים (יג) (דף טו: ד"ה אלא) וסד"א כי היכי דעיקר שימוש בטומאה הוי אף בדבר שאין לו מתירין הכי נמי אכילת קודש בטומאה ולע"ג דג"ש עדיפא שאני הכא כיון דהיקש לא איצטריך למילי אחריני וג"ש איצטריך למילי אחריני היקישא עדיפא ולהכי קאמר קל וחומר דכיון דפיגול חמור בכמה עניינים ואינו חייב אלא בדברים שיש לו מתירין א"כ מיסתברא למיגמר טומאה מיניה בג"ש ולא נידרוש היקישא כלל דלאו כל כך היקש גמור כיון שלא הוזכרו בהדיא דוינזרו אכילה ושימוש אבל הא קשיא לי מאי איצטריך למימר אבל פיגול לא צריך קרא משום דהוה ליה דבר שאין לו מתירין לימא דלא צריך קרא דהא ... גזירה שוה דעון וחילול חילול לא ניתנה אלא למאי דכתיב בהדיא לכם דרשות לכם והוא לכפר לא משמע אלא לאפוקינהו ממעילה והא דדרשינן מינייהו נותר וטומאה היינו משום דבדם אינו ענין למעילה וכיון דלא נפקי אלא מאם אינו ענין לא גמרינן מינייהו בגזירה שוה:

עין משפט נר מצוה

פז א ב מיי' פ"ח מהל' פסולי המוקדשין הלכה יז:
פח ג מיי' שם הלכה ז:
פט ד מיי' פ"ה מהל' עבודת יוה"כ הל' ד:
צ ה מיי' שם הלכה ה:
צא ו מיי' שם הלכה א:

רבינו חננאל

ושנינן שני תרומות הדשן משום דהויא היא ובגדי כהונה שני כתובים הבאים כאחד. פי' הכא כתיב ושמו אצל המזבח, ובבגדי כהונה כתיב והניחם שם. וכיון דאשכחנן בתרווייהו כתוב גניזה, לא גמרינן מינייהו, דקיימא לן דכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין, שהיה לו לכתוב באחד וללמד השיני ממנו, שכן התורה נדרשת, וכיון שכתיב עוד פעם אחרת, גילה לנו שזה הדין באילו בלבד ולא בזולתם. ודחינן כי בגדי כהונה לר' דוסא אין טעונין גניזה. ואוקימנא עגלה ערופה במקומם, שנאמר וערפו שם את העגלה וגו'. ולמאן דאמר מלמדין מאי איכא למימר. כלומר קשיא לר' יוחנן. ופריק [תרי] מיעוטי כתיבי, ואינך יכול ללמד מהם. בתרומת הדשן כתיב ושמו, זו אפי' נעשית מצוותה בקדושתה קיימא ומועלין בה ולא זולתה, וכן הערופה כמותה, זו ולא זולתה. והני ג' קראי בדם, לכם לכפר והוא, חד למעוטי מנותר שאין דין נותר בדם, ולא דין מעילה, ולא דין טומאה, כמו בשר קדשים והחלבים. אבל שאין בו דין פיגול אין צריך קרא למעוטי דהא תנן כל שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח חייבין עליו משום פיגול. פי' מתירין, בשר הקדש לאדם והחלב למזבח, כי אין מותרין הבשר והחלב עד שיזרק הדם. אבל הדם הוא מתיר ואין אחרים מתירין אותו. מתני' כל מעשה יום הכפורים כו'. ת"ר כל מעשה יום הכפורים האמור על הסדר אם הקדים מעשה לחבירו לא עשה כלום. פי' אם שינה מן הסדר שכתוב בתורה והקדים המאוחר לא עשה כלום. אמר ר' יהודה במה דברים אמורים בדברים הנעשין בבגדי לבן לפני ולפנים, אבל דברין הנעשים בבגדי לבן בחוץ כגון שחיטה והגרלה וכיוצא בהן ואפי' בהיכל מה שעשה עשוי. א"ר נחמיה במה דברים אמורים בדברים הנעשים בבגדי לבן בין בחוץ בין בפנים. אבל הנעשין בבגדי זהב אם הקדים מעשה לחבירו מה שעשה עשוי. א"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו והיתה זאת לכם לחוקת עולם לכפר על בני ישראל אחת בשנה.

תוס' ישנים

משום דהוו תרומת הדשן ובגדי כהונה כו'. בפרק ולד חטאת [מעילה יא.] קאמר תרומת הדשן ואיברי שעיר המשתלח שני כתובים ופריך הניחא למאן דאמר [אין] נהנין אלא למאן דאמר [אין] נהנין מאי איכא למימר, אלא תרומת הדשן ובגדי כהונה כו'. וכאן לא חש להאריך. הא דלא חשיב הכא שחוטה לנכרי מלוגע שאסורה לפי שאין זה קדשים אלא מעשה חוץ שאר שעיר המשתלח נקדש בפנים, ועגלה ערופה אע"פ שאינה חוץ מ"מ כתיב בה כפרה כקדשים.

מסורת הש"ס

א) [קדושין כה. וש"נ], ב) [לעיל יב: כו.] פסחים כו. חולין קיח. כריתות ו. מעילה יא: זבחים מו., ג) [זבחים מג. וש"נ], ד) סנהדרין מט:, ה) זבחים מב. קיג., ו) [לעיל נב.], ז) [תוספ' פ"ג ה"ד], ח) [קידושין נד.], ט) [וע' תוס' פסחים כו. ד"ה כתיב ותוס' מעילה יא. ד"ה תרי כתבו תירוצים אחרים אבל בחולין קיג: ד"ה עזים וקון: ד"ה תרי וזבחים מו. ד"ה תרי הניחו בתימא דבחד מיעוטא סגי], כ) רש"א.

תורה אור השלם

1. וּבָא אַהֲרֹן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת בִּגְדֵי הַבָּד אֲשֶׁר לָבַשׁ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם: ויקרא טז כג
2. וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמִכְנְסֵי בַד יִלְבַּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהֵרִים אֶת הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא ו ג
3. וְכֹל זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא הַקְּרֹבִים אֶל הֶחָלָל יִרְחֲצוּ אֶת יְדֵיהֶם עַל הָעֶגְלָה הָעֲרוּפָה בַנָּחַל: דברים כא ו
4. וְהָיְתָה זֹּאת לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל חַטֹּאתָם אַחַת בַּשָּׁנָה וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה: ויקרא טז לד

גליון הש"ס

מתני' הקדים דם השעיר. עיין מנחות דף ה ע"א תוס' ד"ה ולי אין מחוסר זמן: גמ' אם הקדים מעשה לחבירו. עיין סוטה דף יד ע"ב תוס' ד"ה קודם שתקבל:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

מוסף תוספות

א. אלא משום דהוו תרומת הדשן ובגדי כהונה, וכאן לא חש להאריך. תוס' הרא"ש. ב. דבעי דכ"ע. ג. דליכא למימר דאי לא כתיב מיעוטא אלא בחד הוה השתא תרי מיעוטי כמו אידך, דא"כ ליכתוב ליה ולישתוק מן המיעוט, דהא שני כתובים הבאין כאחד מלמדין. ד. דבזה דאין מלמדין הוו כמו מיעוטא. ה. אפילו לקולא. ריטב"א. ו. [ד]ממעטינן להו מנותר מהך ג"ש, דבטומאה כתיב וינזרו מקדשי בני ישראל ולא גרים. תוס' הרא"ש. ז. חטאתו קבוע לעני לעשיר כשבה או שעירה. ח. שאינו צריך ידיעה בתחלה, אלא שאכל בשוגג וידע אחר כך. ט. שם ד"ה ולא. י. לעשיר בהמה ולדלות שתי תורים ולדלי דלות עשירית האיפה. שם ד"ה שהיא. יא. נטמא וידע שנטמא ונעלמה ממנו טומאה ואכל את הקודש ולא ידע ומשאכל ידע, אבל שיש לו ידיעה בסוף ואין בה ידיעה בתחלה, שלפני אכילתו לא ידע מעולם בטומאה זו פטור. שם ד"ה והותר.